

Disputatio Physica De Magia Et Magicis Prima

[Francofurti Ad Oderam]: Typis Becmanianis, [1666]

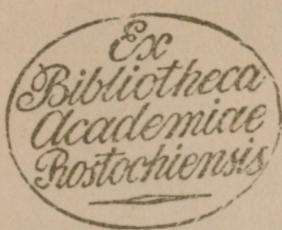
<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1738289575>

Druck   Freier Zugang

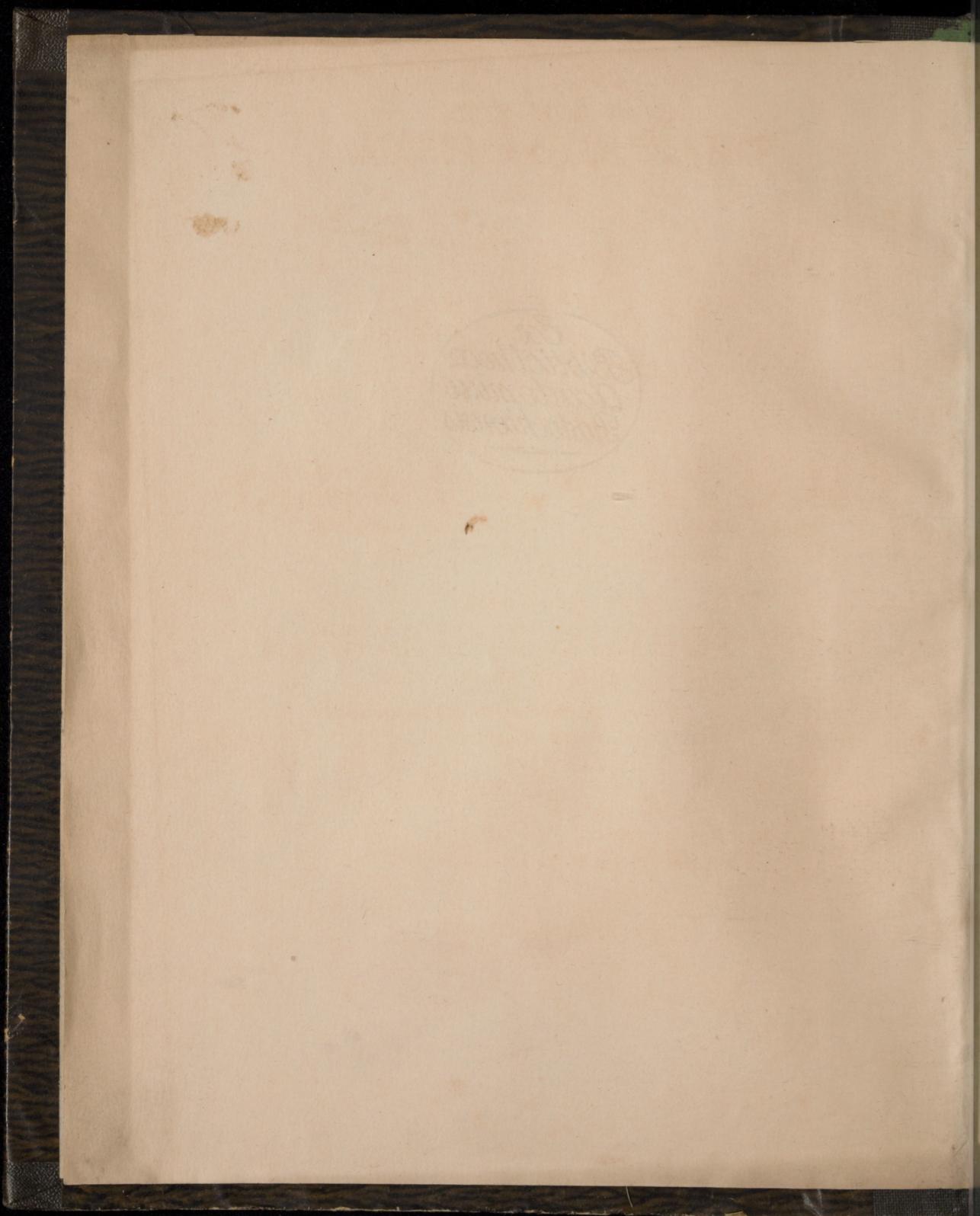

GK. 1030. 1-18.

2.
3.
4.
5.
6.
8.
15.
16.
17.
18.

J. N. D. N. J. C.
DISPUTATIO PHYSICA

De
MAGIA ET
MAGICIS
PRIMA

Quam
PRÆSIDE

DN. M. PHILIPPO BUCHIO,

Philos. Natural. Profess. Ordinario & p. t. Nobiliss.
Facult. Philos. Decano, Germano suo
dilectissimo

RESPONDENS

GEORGIUS BUCHIUS,

Serv. Anhalt. Ph. & Th. Studiosus

In Electoralis Academia Brandenburgica & Croaterio
Philosophico Majore

Ad d. 9. Aprilis.

Horis matutino-solitis

Publicè tuebitur

FRANCOFURTI AD ODERAM

Anno M. DC. LXVI.

Typis BECMANIANIS.

2.

3.

4.

5.

6.

8.

15.

16.

17.

18.

2.
3.
4.
5.
6.
8.
15.
16.
17.
18.

SECTIO I.

DE

MAGIA LICITA.

Subsectio I.

D.

Magia Theoretica

S. 1.

Magia Vocabulum natales suos *Perfis* debet, quibus summam *Creatæ* & *Naturalis Sapientæ* perfectionem notavit; Cæterum temporis successu Cultorum, Scientiæ hujus splendidissimæ faciem superstitionibus atque nefarilis artibus deturpantium, vitio labem contraxit terribilis. Hinc odiis proborum exposita hactenus inulta jecit & sepulta. Tandem Docti, jacturam Scientiæ nobilissimæ ægræ ferentes, è tenebris eandem eruere, & amputatis scoriis pristino nitoris restituere adlaborarunt. Quæ doctorum tamen virorum industria impar fuit evertendis funditus omnibus tum superstitionibus tum commentis, quæ in *Magiam* irreperserunt. Duplex inde enata *Magia*, alia quæ rebus arduis tum cognoscendis tum producendis occupatur; Alia quæ hujus speciem mentis incautis imponit, eosque superstitionum labyrinthis involvit. Prior, quæ jure sibi titulum hunc vindicat, curæ nobis erit antiquiori, non insuper habitâ posteriori, cui larva, sub quâ latitat, detrahenda.

S. 2. *Magia* Genuina est habitus ex rerum abditarum Scientiæ operumque admirandorum arte compositus. Quatenus *Magia* scilicet consideratur per modum Totius Integralis. Ubi in dubium minus vocavero, eadem quoque expendi posse per modum Totius Universalis, quo definiatur Rerum Physicarum abditissimarum Habitus. Quemadmodum & Philosophiam geminâ hâc ratione considerare atque definire licet.

A

S. 3. Sunt

§. 3. Sunt inter Philosophos, qui *Magiam* ad operum stupendorum productionem restringunt; Sed frustra sunt. Neque enim stupenda rerum abstrusarum cognitio admirationis parit minus atque productio. Jam olim Eclipseos atque tempestatum praedictio divinitatis nomen meruit. Quid igitur obstat, quod minus Magia nomine indigitanda reconditissimorum naturae mysteriorum Contemplatio? Si enim Effectivus Habitus id Fastigii anhelat: Ergo tanto magis Habitus Speculativus, quo sine Activus & Effectivus est nullus.

§. 4. Definitio suggerit nobis divisionem Magiae in Speculativam & Effectivam. Speculativa rerum abditarum notitia absolvitur. Nec ab accurata naturae cognitione differt, adeo ut graviter errent, qui in paediatice Physices de eadem agunt. Propriam quippe cum translatione ipsa confundunt. Dicitur autem haec nostra *Magia* cognoscere non quasvis, sed tantum res abstrusas & miraculum proximas. Hinc nomine eo indigna cognitio rerum naturalium vulgaris, quae solo qualitatum occultarum, intentionalium, idque genus aliorum titulo superbit; verae autem notitiae continet nihil. Quin parili loco habenda presumptuosa quorundam scientia, qui cea naturae Epopae juxta hypotheses rationis & experientiae praesidio destitutas omnia naturae phænomena explicare satagunt. Sed eo nomine citius insignienda venit accurata & juxta certa principia instituta naturae mysteriorum cognitio, quorum amplissima sepe ubi vis locorum offert seges. Quocunque enim oculos naturae mysta convertit, naturae maiestate adeo percellitur, ut ejus splendori haud sit ferendo.

§. 5. In coelestium meditationem dum abripimur, eundem miraculorum atque radiorum numerum offendimus. Imprimis autem doctiorum ingenia mirum in modum exercuerunt Maculae Faculaeque solares, veteribus incognitæ, nostro seculo detectæ. Quinquaginta enim quinque & amplius secula Sol mundo evolvit illæsâ candoris sui semperque intemerati splendoris famâ. Verum quod vivus mortalium oculus vi suâ adsequi non poterat, arte factus, ut ita dixerim, oculus & ascita intra tubum vitrearum lentium perspicuitas deprehendit in facie Lucis nubes, in Sole maculas, areolas item reliquæ Solis superficie lucidiores, Faculas dictas. Si enim Telescopio diversis temporibus in Solem directo, speciem ejus intra conclave clausum

clausum obscuratumque transmissam candido plano excepereis, non sine admiratione primò videbis subiude totam solaris hemisphaerii apparentis superficiem heterogeneam ex umbris & luculis conflatam; eundemque Solē tanquam mare fluctibus asperum & fluctuantibus undis undique crispum; neque id eodemmodo sed tempore diverso diversas versare vices hodiè aliter quam heri & cras aliter quam hodiè, nec unquam eodem schemate, eodem vultus habitu sammo stupore defixus intueberis. Verum ne quispiam hujusmodi *φαντόληψις* vitio oculi aut vitri accidisse putet, hoc in ipsā solaris disci superficie, semper & quovis diei momento, in eodem situ observatur. Cum igitur per liquida experimenta constet macularum veritas, in causas earundem inquiremus. Præmittimus autem Solem per modum reliquorum Planetarum non esse corpus aliquod simplex sed mixtum, copioso cum primis igne perfusum. Id varias subinde patitur alterationes, multaque diffundit effluvia minus lucida; Hæc circa superficiem Solarem congregata, nubilosam speciem macularumque faciem exhibent. Aestu verò Solis discussa, locum in quo constipata erant illustriorem relinquunt quam vicinæ partes, eumque lucularum aut facularum specie induunt, vel quia semel crassos vapores nostrisque similes nubibus, iterum flammatum clariorem emittit, vel quia effluvia minus lucida discussa, ut locum in quo conglomerata erant, illustriorem reddunt, sic proxima, per quæ discutiuntur non nihil opacant. Hinc plerumque observationibus Scheineri testibus ex maculis faculæ generantur. Quandoque autem copiosa effluvia ignea ob factam in corpore Solari alterationem exhalantia flammatum speciem præ se ferunt. Nonnunquam enim absque præviis maculis è lucida corporis solaris superficie ejusmodi flammatum erumpunt, quæ postmodum in maculas abeunt. Imò innumeræ Faculæ in Horizonte nunc ortivo nunc occiduo limpidissimè alludent, quas Solis traluentiae transcribi minimè posse fusiū probatum redit Scheinerus Ros. Urf. libr. 4. part. 1. cap. 52.

§. 6. Sententiam nostram de variâ corporis solaris mutatione, indeque ortâ Macularum & Facularum generatione, evincunt Macularum, i. Ortus. Nam tenuissimas umbras telæ aranæ instar in superficie Solis expansas ortivarum macularum quasi prænuntias

Scheinerus animadvertisit, quippe quæ processu temporum & dierum pederentim spissiores factæ & in maculas adiunctæ conspectum stabilem ferunt. Idem deprehendit minimas maculas inter se discretas sensimq; dilatatas unam contiguam constitutam. 2. Mutatione. Maculæ enim & rauicæ non ictum loco, mole, figura, claritate atque obscuritate indies mutantur, sed mutuò in se invicem convertuntur. Imò circa polos parallelorum à Maculis descriptorum, visuntur superficie Solaris spatia satis ampla maculis & faculis penitus orbata. Ea ipsa tamen variè alterantur maculisque asperguntur. Quemadmodum & alia vicissim maculis aut faculis referata expurgantur, & in aspectum uniformem serenantur. Quin non rarentur Sol maculis & faculis primariis vacat. 3. Motus. Nam maculæ moventur cum ipso Sole, qui vertigine suâ ipsas circumvolvit. Hinc quotidie cum Sole manè oriuntur, cumque eodem toto die convertuntur, & vespere occumbunt, neque Solem deserunt in ullâ orbis terrenâ parte conspectæ. 4. Locus. Hæc enim umbrarum Lucularumque phænomena nullâ ratione extra discum Solarem, sed ex ipsâ corporis superficie quasi ebuliunt. Nam Sol sive umbris variegatus, sive luculis coruscus, sive utrisque carens, non uno tantum loco, sed toto terrarum orbe, uno prorsus eodemque modo, tempore & loco Solis comparet. Deinde sive intervalla umbrarum & macularum sumantur in longum, sive in latum, sive mixtum semper ea superficie Solari inesse reperiuntur, quod nequaquam fieret, si alteri extra Solem sphæræ inhærent.

S. 7. Nec minus negotium facessunt Physicis Maculæ Lunares tūm Veteribus notatum Recentiorum industriæ & quidem Telescopii ope detectæ. Veterum de iisdem sententias recensere institutio non patitur. Recentiorum plerique discrimen clararum & obscurarum Lunæ partium arcessunt ab earundem raritate & densitate. Sed inter hos nonnulli, ut Mästrios, Bellutus, Bettinus, Longomontanus & olim Keplerus &c. tradunt maculas esse partes densas & opacas, ut pote quibus parum luminis Sol communicare possit. Hinc Scheinerus in diequisit: Mathem: concludit: Obscuriores Lunæ partes non sunt aquæ: alias magis essent translucide, adde etiam lucis reperitus aptiores. Contrariam sententiam fovent Cardanus, Argolus, Galileus

Galileus, Rhei^{ta}, Ricciolus &c. qui putant Maculas esse in partibus Lunæ rarioribus ac perspicuis; eò quod lumen Solis nec in superficie sicutunt, nec totum illlico reflecti faciunt; sed in interiorum penetrans absorbent, nec nisi in terrac^{ta} ratione admixta modicam partem ejus retroagunt. Quæ sententia posterior verò nobis congrua videtur. Nam licet oriente aur occidente Solē in horizonte maris aut lacus cuiuspiam reflexio ingens radiorum huc illuc dispersorum ab undis fiat; & Solis imago in determinata parte aquæ aut speculi conspecta oculos haud longe dissitos perstringat; si tamen procul & eminus spectes terræ & aquæ magnas totasque superficies à Sole illuminatas deprehendes aqueas atram quandam & fuscam lucis speciem reddere, terreas autem claram & quandoque tantam, ut vix oculi eam sustineant. Sed *Fortunius Licetus* libr. i. de *Luna luce sub obscurâ* cap. 6. maculas tribuit colori livido & subnigro Lunæ; claritatem autem reliquarum partium Lunæ candori, cui pollicem premere videtur *Celeberrimus Schoockius Phys. Cœl. Diss.* 5. §. 32. Nec *Ζεῦδος* ista opinio, cum in unionum conchis & matricibus, item in nubibus adverso sole illustratis; item in ipsis marmoribus candidis conspiciamus partem candescere, partem pallescere atque adeo livescere. Quid? quod partes terrestres albicantes vel nive cooperatae, solis fulgore illustratae lucem quandam candidissimam longeque clariorem exhibent quam partes nigricantes, prout id ipsum in Calabriæ montibus vicinisque Insulis non sine voluptate observavit *Kircherius* art. magn. *lucis & umbra* libr. i. part. i. cap. 4. & *Itin. E&F. dial.* i. cap. 2. §. 14. *Rhei* libr. 4. oculi *Enoch & Eliae* membr. 10. Nec negligenda hic sententia Grimaldi, qui caliginem seu fuscedinem tribuit asperitatis rugisque Lunæ reflexionem interturbantibus. Nam si quis partem de albatum & à Sole illustratum aspicerit, cuius pars levigata pars autem aspera in modum pumicis, illa quæ aspera est, & minus clara conspicietur umbratilis atque subnigra, si cum levâ quidem componatur. Hinc passim Autores causam novarum Macularum conjiciunt in inæqualitatem superficie Lunaris montibus ac vallibus asperatae. Eam inæqualitatem tūm successiva illuminatio partium lucidarum tūm umbrarum projectio satis superque probat. Quartâ enim circiter post novilunium die & sequentibus in orientali parte

A 3

adhuc

2.

3.

4.

5.

6.

8.

15.

16.

17.

18.

adhuc nigrâ Lunæ apparent cuspides lucidae vel at eolæ tanquam scopolio interjacentibus partibus nigris & lumine Solis directo nondum illuminatis. Contra vero in decrecente Lunâ sunt in parte ipsius occidentali & obscurâ partes quæ serius à Solis lumine cœnituuntur, quam aliae inter has & partem Lunæ illustratam interjectæ. Sed unde illa diversa illuminatio nisi ab eminentiâ partium, quæ in modum Montium nostrorum citius à Sole illuminantur ac serius illustrari desinunt, quâm valles & partes depressores. Deinde sicuti montes & turre oriente sole umbram in partem occiduam, occidente autem in ortivam ejaculantur, in ipso vero meridie, si Sol illis perpendiculariter incubet, cessant umbræ: Ita & totum tempus à Novilunio ad plenilunium usque umbræ novarum Macularum feruntur orientalem Lunæ partem versus, & tantum minores magisque dilutæ sunt, quantum proprius est plenilunium, nam eo adeptente evanescunt; Idque ad medium Lunæ, quia directis Solis radiis feriuntur; Transacto autem plenilunio rursus incipiunt umbræ illarum partium, sed jam versus occidentalem plagam se porrigit, & à principio & sub finem illuminationis incrementum sumunt. Confer Ricciol. Almag. nov. libr. 4. cap. 8. quæst. 3. Keplerum Epit. Astr. libr. 6. part. 5. p. m. 831.

§. 8. Sed quid cœlestibus & à sensu remotissimis immoramus corporibus? Mundus enim noster Sublunaris tot Exoticos effectus tot naturæ suggesterit prodigia, quibus enodandis impar videtur omnis Magia nostræ labor & industria. Stupenda enim ingenti agmine sese offerunt Elementorum mixtorumque vires, peregrini effectus venenorum, mira animalium odia & amicitia, ut intellectus humanus ludibrium debeat. Nam ut cœtera tacita relinquam, in triplici naturæ regno mixtum, vel minerale, vel vegetabile, vel animale existit, quod non cum altero odii amorisque leges exerceat. Hæc diversissimas operationum suarum causas sortiuntur. Imò longe lateque se diffundit hoc naturæ latifundium, ut omnes ejusdem divicias unus dissertationis angustia minimè capiat. Selectiora igitur tantum in medium adducemus.

§. 9. Quem non in admirationem rapit æstus Marinus Fluxus & Refluxus nomine celebris? In causas tamen ejusdem penetrare conatur Magia. Cum enim per experientiam constet secundum diversum

Lunæ

Lunæ positum hunc æstum & ipsum diversum evenire, convenienter
cum ad Lunam referat. Nec hîc pedem figit, sed modum quo Luna
tâm mirificos præstet effectus, ad oculum exponit. Notare verò est,
Lunare corpus cum terraquei globi humido præ cœteris sideribus mi-
ras consensus leges exercere, quod non inanimata solum, sed vege-
tabilia sensitivaque corpora, quin vel ipsi humores in corpore huma-
no residentes contestantur; Nam ad Lunæ incrementum mirificè al-
terantur: Lunatici furiunt, Podagrici plus solito torquentur, cathar-
ris obnoxii rheumatis replentur. Mirus ille consensus inter corpus
Lunare & globum hunc terrestrem ortus videtur ex naturæ atque tem-
peramenti similitudine. Corpus enim Lunare (multis id experimen-
tis probarunt Physicorum accuratiores) eodem constat tempera-
mento, quo noster terraqueus globus. Sed hic unâ cum universo
Oceano ex salinis corporibus, v. g. sale, nitro, alumine, vitriolo, bi-
tuminosisque scaturiginibus maximam partem constat. Talis igit-
tur & constitutionis Lunare corpus esse experientiâ convicti asseri-
mus. His præmissis colligimus, Maris intumescentis detumescentis
vè causam unicam esse virtutem flatuosam & ex analogiâ ad corpus
terrestre nitrosam vel salinam, Lunari corpori ab initio rerum con-
creatam, lucisque [Lunaris] tempore ita temperatam, ut mox ac
mare radiis suis tetigerit illud ob conveniens temperamentum agi-
tet, tumefaciat & longè dilatet. Hinc spiritus nitroſi corpusculis
aqueis inclusi temporeque Lunari resoluti, dum majorem locum quæ-
runt, necessariò vicinas undas trudunt, & hæ alias donec Luna ad vi-
cinum vertici locum pervenerit, ubi pondus aquarum non amplius
sustinens, aquas in priori ascensus sui quadrante accumulatas dimit-
tit, in secundo quadrante novum accumulatura aquaram incremen-
tum. Unde quod horis aquæ in priori quadrante paulatim per fluxus
sui adventum creverant, totidem successivè horis decrescant: Cum
autem Luna radioſo suo Cono semper totum penè terreni globi he-
misphærium comprehendat, efficitur ut dictâ maris dilatatione tota
maris moles figuram Conoidem induat, atque adeò aqueum corpus
in duos tumores abeat, quorum unus Orientis, alter occidentis he-
misphærium occupat, qui duo tumores ad motum Lunæ immutantur.
Ex quibus constat, quâ ratione Fluxus, & Refluxus in parte Lunæ
opposita:

2.

3.

4.

5.

6.

8.

15.

16.

17.

18.

opposita contingat, quod scheme delineat eleganter Kircherus in arte Magnet: libr. 2. part. 4. cap. 2. Conf. Theodorus Moretus tract. de astu Maris cap. 4. Fromondus Meteor. libr. 5. cap. 1. ast. 10. & 11.

§. 10. Ex ceteris naturae miraculis, quibus in orbe terrarum ludit aeterna Dei sapientia haud ultimum videtur Magnes, in cuius natura exponenda Magiae nostrae desudet industria, & quae admiranda in se claudat ille prodigia, palam ostendat. Duo autem potissimum inter arcana latenter virtutis sacramenta occurunt, quae omnes ad admirationem traducunt, stupendum nempe illud inter Magnetem & ferrum quasi initum conjugium, & prodigiosus inter eundem polosque terrae consensus. Utriusque causam unde arcessant, vix inventiunt naturae indagatores. Non adducemus hic Cartesii Hypotheses aut Dibaii conjecturas solido fundamento destitutas, nec superstitionis deliramenta fabulosasque narrationes veterum, quas prolixè recenset Gilbertus libr. 1. de Magnete cap. 1. Sed ea quae divinioris ingenii Philosophi variis observationibus explorarunt. Qui notarunt totum globum terrestrem esse Magneticum, duosque agnoscere polos coelestibus obversos, situmque Noto-boreum ad corporum coelestium, situm eundem affectantium, influxus legitimè & ordinatè recipiendos obtinere. Id quod innumeris experimentis Gilbertus, Cabeus, Kircherus & Schottus evictum dedere. Nihil autem luculentius Magnetissimum terrae demonstrare videtur, quam ipsa telluris a polo ad polum sagacis naturae consilio instituta compaginatio. Kircherus enim Cabeus aliique variis in locis Saxosae compagis venas fibrasque ad polos directas invenerunt. Cujus structuræ Kircherus art. Magnet. libr. 1. part. 2. p. 29. hanc suppeditat rationem: Cum Sol & Luna inter duos Tropicos ex ortu in occasum perpetuo feratur magnisq; Maris motus causetur; consultius erat terræ corpus ex Austro in Boream sive Bozeovitius ad firmiorem totius consistentiam, partiumque singularium connexionem, quam Eusebii & Quigwæ compaginari. Quod si fibris ex ortu in occasum excurrentibus id fuisset conditum, timendum erat ne nimio Solis ei incumbentis calore & siccitate torrefactum, successu temporum fissum, divisionem continui Zona Torrida, Frigida verò è nimia humiditate & frigore ejusdem dissolutionem pateretur, aut etiam ex vehementi Oceani motu, partes aquarum illisione paulatim consumpta totius interitum carentur.

farentur. Receptum insuper in homogeneis substantijs partes non
toti tantum assimilari, sed ejusdem quoque omnino cum toto essentia
esse, ita ut proprietates & accidentia toti convenientia partibus
necessario convenient. Cum igitur Magnes genuinus terræ filius &
totius homogenei vera a homogenea pars sit, totius quoque affec
tiones participat. Unde in aere pendulus ac Magneticus illo terræ
vires suas undequaque disseminantis profluvio congruenter affectus,
ad totum se conformando, eam, quam terra patens anhelat situs mo
tionisque rationem, & ipse expedit. Quemadmodum igitur Tellus
ad polos mundi, ita & Magnes ad polos terræ dirigitur, eundemque
quem terra situm affectat. Hinc non incommodè à *Gilberto* ~~magno~~
seu *Terrella* vocatur. Nam duos agnoscit polos, polis mundi re
spondentes, in quibus potissimum viget vis illa Magnetica, item
Æquatorem, Parallelos, Meridianos, imò & Horizontem proprium
habet. Consule *Kircherum* art. *Magn.* libr. 1. part. 2. propos. 10. Adde,
cum omne Ens in bonum suum internum conservationemq; natura
liter feratur, Magnetis autem Bonum sit conformatio sui ad situm
terræ, à quâ perpetuò fovetur & conservatur, in miro non esse, &
ejusdem terræ situm ac directionem desideret, & pro virili sectetur.
Hinc Magnes ab hujusmodi situ dimotus violentoq; atque refrag
ante in statu detenus, virium suam detrimentum patitur & sensim
flacescit. Patet id in versoriis Magnete excitis; quæ nisi super obelos
suos librentur, inque desideratum atque congruum situm dirigantur,
vim directricem & attractricem penitus amittunt; convenienter ve
rò librata eam conservant; adeò ut subinde in antiquissimis astrola
biis atq; horologiis primum adhuc vigorem obtineant, in recentibus
verò vix signum verticitatis. Non igitur audiendi qui directionem
hanc Magnetis in polos Montibus Magneticis impingunt, à *Mauro
lyco* & *Olae Magno* relatos ad polum; Nam alibi locorum. v. g. in
Iluâ, in Cretâ, in littore Guineæ, aliisque Oceani tractibus montes
Magneticci reperiuntur, qui tamen Magnetes & ferramenta ad se non
alliciunt. Nec verosimile videtur ad tantam distantiam illorum
montium virtutem nostras usque & remotiores regiones diffundi:
Imò hac ratione in regionibus Borealis longè efficacius atque ce
lerius converterentur Magnetes; quod tamen non contingit. Nec

B

felicius

2.

3.

4.

5.

6.

8.

15.

16.

17.

18.

felicius sese expedunt, qui verticitatis causam in cœlo quærunt, consensumque inter Magnetem polaresque stellas comminiscuntur. Neque enim cœli sed terræ polos Magnes respicit. Ea propter acus aut versorium, supra obelum libratum, ita ut Horizonti sit exactissimè parallelum, si Magneti affricatur, pars ejus quæ ad septentrionem vertitur in nostris regionibus deprimitur versus polum terræ septentrionalem infra Horizontem physicum, & pars opposita elevatur supra eundem Horizontem. Plura experimenta videsis apud Schott. part. 4. Mag. lib. 3; c. 4. Deinde paucis in locis directè versus stellam polarem dirigitur, sed ubique ferè ab eâ declinat ortum vel occasum versus. Quæ diversa declinatio aliunde non provenit, nisi à vario terrestrium partium vigore Magnetico imbutarum fibrarumque Magneticarum situ, cum acus iis superposita, se ad infra positi sibi Magnetici corporis axim accommodando, varium sortiatur situm. Conjiciantur enim in pelvim frusta aliquor Magnetis omnia in polos directa; postea super aquam (in cuius fundo posita sunt frusta Magnetis) versorium libretur, & videbis super singulos quidem lapides acum sese polariter disponere, sed supra unum lapidem plus supra alterum minus pro ratione situs, roboris & bonitatis lapidis.

§. II. Nec sola corpora Magneticæ eum situm affectant, sed corpora sibi germanæ & proportionata ad eundem disponunt & ob naturæ similitudinem sibi exactissimè uniuertunt. Hinc ferrum, quod similitudine proximè accedit ad Magnetem, intra sphæram Magneticam constitutum, verticitatem seu vim conversivam ad polos acquirit, acquisitâque illâ subito sese ad bonum suum conservativum recipit. Cum enim corpora iis adminiculis sint instructa, quibus ad debitam perfectionem pertingant, & corpora Magneticæ eo in loco constituta, quo qualitate Magneticâ affici possunt, vim habent sese promovendi per illam eandem qualitatem ad locum, in quo virtus illa intensior est. Locus autem iste est propè illud corpus, à quo fluit ista virtus. Hinc ad illud accedit, & cum eo conjungitur. Nec Magnes advenientis corporis consortium respuit, sed amicè illud excipit, ut pote quo magis in vigore suo conservatur atque corroboratur. Mutuus igitur ille corporum accessus nititur cognatione seu naturæ similitudine. Quia videlicet ob similitudinem memoratam profundunt similes

similes & inter se amicos spiritus, qui recepti alienis, at suo fonti similibus corporibus, & illorum spiritibus commixti provocant illa ad mutuum accessum. Confer *Emanuel Magnanus in cursu Phil. cap. 14. propos. 15.* qui illa dedit fusius.

§. 12. Magnetis subjungimus Asbestum indomabilis ab igne incombustibilisque naturæ lapidem, qui inter coetera mineralis mundi prodigia animos omnium ingeniaque ad se convertit. Lapis hic figuram capillarem refert, colore quandoque albo, subinde cinereo interdum rufo alias ferreo gaudet. Externam superficiem siccus & in filamenta solubilis. Interea stabulat in centro nescio quæ humiditas viscida atque oleaginosa nullo igne domabilis. In ignem conjectus circa ullum nocumentum incorruptus perseverat: Telæque ex eo confectæ adeò non detrimentum ab igne patiuntur, ut puriores inde excent. Quâ autem ratione aut industriâ sese hoc aluminosum viscus contra ignis tormenta munit, terminos imbecillitatis humanæ tantum non excedit. An causa contumacia hujs à materiæ, nullâ alterius heterogeneæ rei miscellâ adulteratæ, sinceritate & lapidis optimè committi temperamento arcessenda? Cum enim ignis, juxta Aristotelem heterogenea disagreget, homogenea autem congreget, corpora homogeneæ naturæ maximâ ad igni resistendum potentiam pollut. Sic aurum metallorum purissimum difficulter in liquorem resolvitur, nec centies cibano immisum substantiæ quicquam deperdit. Partes enim humidæ cum siccis terreis tam arctè sunt unitæ & intimè permistæ ut illæ sine his auferri nequeant. Amborum vero pondus gravius est, quam quod ab aëre circumstante sublevetur. Quia igitur partes Asbesti omnes evadunt homogeneæ & ritè inter se permistæ, ut humidæ à terreis nullâ ratione separari, imò ob humoris defectum non dilatari queant, eâ de causa nec in liquorem resolvi, nec ignis violentiâ absumi aptæ natæ sunt. Ignis enim corpus absumit resolvendo partes easque à se invicem sejungendo, at ubi perfecta datur partium omnium mixtio ibi, non invenit locum resolutio. Quin experientiâ constat, tantò materiam igni magis reluctari, quanto evaporationibus minus obnoxia est; & vicissim tantò facilius ab igne corripi, quanto in vapores halitusque est resolubilis. Confer *Libavium Bombyc. libr. 2. cap. 9.* De lapide hoc quæritur, an scilicet ipsius

subsidio lucernam confidere liceat, quæ perpetuam & nullo ævo intermituram flamمام contineat? Fuerunt qui aestimarunt Asbestum igni admotum inflammari in perpetuam lucem, aliæ re inflammabili additâ nullâ, quos tamen quotidiana redarguit experientia. Nisi enim oleum accesserit ellychnio Asbestino omnem in eo inflammando operam perdes. Inde alii Asbestini ellychni & liquoris inconsuptionib[us] ope concinnari posse ejusmodi lucernas autemant. Imò *Fortunius Licetus, libro de lucernis Veterum*, totus in eo est, ut mundo ignis perpetui inventionem persuasam reddat. Verum nobis artificium lucernæ perpetuæ planè suspectatur. Ut enim ellychnium Asbestinum detur incombustibile, tamen requirit liquorum sibi geminum, in quo parando industria omnis humana deficit. Quemadmodum homo absque alimento perpetuo vivere; ita & flamma absque jugi alimento conservari nequit. Quippe ubicunque est ignis & humidum, ibi hoc in vaporem attenuetur necessum est. Ubiunque autem exhalatio aut evaporatio, ibi res ex quâ expirat, cum tempore consumitur. Quid? Quod flamma, nisi aëris accesserit ventilatio, à vaporibus & excrementis obrueretur, nec flammæ speciem ederet.

S. 13. Præter Magnetem & Asbestum mirabili sese proprietate commendat Phosphorus lapis, in agro Bononiensi novissimè repetitus, qui luci expositus eam ita imbibit, ut loco tenebroso collocatus conceptam lucem vivorum carbonum ad instar non sine intuentium admiratione diffundat. Lapis hic fossile quoddam, rude gypsum primo aspectu referens, ut lucem hauriat atque conservet ita præparatur: Lapis, si integer est ac purus, in furnulo eam in rem constructo calcinatus, inque pollinem tenuissimum redactus, eum ovorum albamine vel oleo seminum lini, vel etiam aquâ communi, in unam massam compingitur atque scrinio lo imponitur. Deinde quotiescumque lucis splendorem videre aut amicis ostendere lubet, theca cum inclusâ massâ lumini Solis vel diurnâ luci, aut noctu valido igni exponitur aliquandiu ad perfectius & intimius fœturam lucis in se cōcipiendam. Ex his enim omnibus lucem attrahit, eò quidem validius quod lumen, cui exponitur, copiosius est. Posthæc elausâ pyxide in locum obscurum defertur lapis inclusus, ibique referatur, sive lucem perinde ac carbo incensus ē se diffundit, & quidem pro bonitate lapidis

lapidis aut conceptæ lucis abundantia nunc plus nunc minus. Hujus igitur lapidis prodigiis spectacula, uti maximam apud Philosophos excitarunt admirationem, ita animos quoque multorum illa luce suâ mirabili ad causam inquirendam accederunt. Sunt qui lapidem hunc lucem eâ ratione, quâ magnes ferrum aut naphta ignem, trahere contendunt, sed oppidò falluntur. Nam magnes attrahendo ferrum cerrâ ratione id disponendo situat, quod in hac lucis communicatione non contingit. Nec naphta propriè ignem trahit, sed ignis dum vaporosam sphæram, quam naphta continuâ expiratione proiecit, attingit, totum istum bituminosum vaporem, tanquam corpus inflammationi aptissimum, quasi in momento accedit, hocque modo ignem trahere videtur. Non secus ac si post extinctam candelam fumo exhalanti, quantumvis ellychnio remotus fuerit, candelam aliam accensam admoveamus, exemplò fumus iste accensus se paulatim propagando candelam extinctam denuò accedit. Imò nulla hoc in negotio attractio intervenire videtur, sed lux copiosa lapidem hunc pellucidum intimè penetrat, partibusque ejusdem tenuioribus, ob Salisnitri copiam translustribus, sese insinuat, ut in unum corpus lucidum cum illis coaluisse appareat. Lux autem imbibita aliquantis per lapidi inhæret, sive quod juxta Kircherum art. magn. lucis & umbræ libr. 1. part. 1. cap. 7. ejus vehiculum, vapor nempe subtilissimus, intra pores lapidis constipatur; sive quod lapis hic diaphanus, & ob antimonii & Salisnitri copiam, quâ constat, luci recipiendæ aptissimus, maximam copiam lucis intra poros admisit, eamque ob allatam materiæ dispositionem loco tenebricoso præprimis expositus retinet, donec vel lapidis frigiditate expellatur, vel sponte exhalet. Quemadmodum atomi igneæ ferrum ingrediuntur, candoremque illi conciliant, donec paulatim expirant. Cons. Licetum de Liteo sphoro. Aldrovandum libr. 4. Mus. Metall.

§. 14. Cum nullo nontempore Philosophorum juxta ac Medicorum ingenia exercuerit admirabilis venenorū natura, jure utique merito hoc argumentum conjungendum. Duo autem cum primis circa venena consideranda veniunt, eorum ortus & modus operandi. Orcum venena debent terræ, quæ innumerabili terrarum, succorum mineraliumque varietate prædita est. Illa enim per subterraneum

B 3.

calorem

2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
15.
16.
17.
18.

calorem diversimodè alterata, tot venenorū differentiū genera, quo in rerū naturā differentiā mixta sunt, cōstituit. Quæ quidem uti malignantis naturæ sunt, ita quoq; ne universum inferiorem mundum inficerent, partim in plantas, partim in animalia venenosā degenerant. Tria verò potissimum in subterraneo regno reperiuntur, quæ nativis succorum terrestrium mineraliumq; partibus commixta omnem venenorū varietatem largiuntur. Sulphur, Mercurius, Sal. Sulphur vehementi calore adustum, & veluti per subterraneū ignem sublimatum, ubi cunq; terram sibi idoneā reperit, ibi aut Arsenicum, Auripigmentum &c: format. Mercurius calore subterraneo sublimatus, ubi proportionatam materiam offendit, ibi aut Antimonium aut Cerussam vel simile quid, Mercurio sublimato haud absimile, excitat. Iterum varium Salium, Vitrioli, Nitri, Aluminis cum Sulpureis aut Mercurialibus liquoribus mixtura novum, pro variā compositionis combinatione, venenorū seminarium exhibet, idque tantò pernitosius, quantò ex subterranei caloris vi magis magisque fixatum fuerit. Si jam vegetabilem & animalem Oeconomiam exactius perlustremus, exactè adsequeremur omnium venenatarum plantarum animaliumq; sōbōlem aliunde originem suam non nancisci quām ex ipsius terræ venenatis succis. Ex cuiuslibet enim terrestris mineralisq; veneni specie fermentatā putredine nascitur herba succo venenosō proprietatibus consimilis. Vel si putredo ad altiorem gradum adspicit, animal ex serpentum insectorumque genere nascitur, prorsus venenosā putredini proprietatibus atque viribus emulum. Exempla res evadet manifestior. Est in Minerali regno Arsenicum venenorū potentissimum, cuius fermentata putredo generat napellum aut aconitum, virulentiā Arsenicali prorsus simile. Si verò in excellentiorem putredinem sublimetur, vel aspidem, vel pthiadem pariet, veneni atrocitate formidabilem. Neq; venenum napelli differre videtur à veneno aspidis, nisi quod venenū in napello humiditate non nihil obtundatur, in aspide verò spirituosiū existat. Quod si putredo quādam Mercuriali virulentiā imbuatur, illa generabit aut dracunculum virulentum, aut, si subiectum excellentiori putredine tinctum fuerit, dysfadem. Ex quibus satis superque constat deleteriæ qualitatis plantas & animalia non aliò quām ex pingui & mucilaginosā materiā, variā mineralium

lum succorum miscellâ imprægnatâ, originem trahere. Cum virium similitudine mineralibus, ex quibus orta, respondeant. Quemadmodum autem combinatio venenosarum qualitatum in mineralibus diversissima est; Sic etiam animalium plantarumque vires longè differunt, adeò ut venenum veneno quandoque sit inimicum. Hinc araneus conspecto bufone è vestigio per filum descendit, eumque ob veneni diversitatem puncturâ inflictâ interimit. Venenum enim bufonis vel rubetæ terrestre est, utpote ex corruptâ putredine & virulento terræ muco natum, Araneæ verò aëreum subtile ac spiritu turgidum, ex aëre sive murorum lignorumque putridorum poris rimisque ortum. Quod statim atque rubetæ corpori immittitur, pro eâ quâ pollet subtilitate totum rubetæ venenum immutat, eamque alieno totius substantiæ dissimilitudine veneno infectam prosternit. Cum enim venenum bufonis humido frigidum, araneæ verò totius substantiæ disparitate siccum & calidum sit, ex facili igneâ hujus vi bufonis venenum prorsus contrarium consumitur atque destruitur. Quod verò bufo bufoni, serpens ejusdem speciei serpenti non adversatur, id venenorum affinitati tribuendum. Quomodo tantum abest ut sibi noceant, ut potius sese mutuo foveant & conservent. Quemadmodum enim stirpes & plantæ exterrâ, quod eorum naturæ maximè congruit, attrahunt, ita singula quoque animalia ad alimen-tum naturæ eorum conservandæ aptum naturali instinctu feruntur. Cum itaque natura venenatis animalibus venenum veluti dorem singularem tum ad conservandum tum ad defendendum concederit, veneni quoque cœu alimenti convenientis attractio illis est naturalis. Ex iis enim nutriuntur ex quibus componuntur. Hinc serpentes, bufones, scorpiones naturali appetitu quicquid in terrâ venenosum, putridum noxiunque est, id omne exsugentes in nutrimentum & substantiam convertunt. Vipera veneno spoliata, in terram autem venenosâ qualitate imbutam dimissa, novo attracto veneno virulentiam reciperat. Hac item ratione viperæ terrestre, aquaticum dyspades, Araneæ aëreum virus attractum in se deri-vant. Nec sine admirabili Dei Opt. Max. providentiâ animalibus ista venenorū attractio indulta videtur. Nam universa naturæ inferioris œconomia in perpetuâ generationis corruptionisque

vicissi-

2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
15.
16.
17.
18.

vicissitudine consistit: Generationem autem corruptio & hanc putredem concomitatur, ex qua varia iterum proveniunt animalia, omne malignum in se transferentia, corpusque ex quo nascuntur malignitate liberantia. Quod nisi fieret universa telluris substantia, hac veneni qualitate infecta, ingentia & irreparabilia damna naturae inferret, omniaque Elementa contagiosa hac putredine inficeret. Miram igitur sagacitatem natura sibi plantis animalibusque consuluit, quae ex differenti putredine nata, insito appetitu venenum haurirent & in se derivarent quod maximè congruum & ovisevov. Ne verò plantæ aut animalia, venenosa jam qualitate prædicta, halitu virulento terram denud inficerent, ea plerumque in aliorum animalium cibum destinavit. Novimus enim animalium venenatorum pastu delectari cicinnias, aquilas, gallinas, anates, cervos similesque, quæ comesta ob excessivum, quo pollut, calorem & copiam spirituum sulphureo-nitroforum, quæ turgent, nullam iis noxam inferunt. Nam stomachus in hujusmodi animalibus sulphureo-salenitroso vigore & porrò miram acrimoniam pollet, naturalique calore calorem diffusi veneni multū superat, adeò ut venenum prius consumatur atque transmutetur quam vires suas exerat.

S. 15. Ortum venenorum spectavimus, quem excipit Modus operandi, quo vehementior è cognitu difficilior. Venena enim intus sumpta statim regiam spirituum sedem, Cor, petunt deleteriæque vi suâ omnia corruptunt & destrunt. Quæ vis sanè stupenda adeò tortit ingenia Doctorum, ut eam supra ingenium humanum censeant esse. Nos Kircheri, Physicorum hodiè principis, ductum secuti, venenorum omnium ortum ex succorum mineralium, cum primis autem Arsenici & Argenti vivi combinatione, deducimus. Horum operandi modum si exhibuerimus, facilior etiam reddetur reliquorum venenorum operandi ratio. Arsenicum venenorum potentissimum, naturâ sulphureum, triplici potissimum virtute pollet, tantoperè hominibus ceterisque animantibus nocivâ. Prima est vis adustiva, ex quorundam salium igneâ vi pollutum sublimatione innata, quâ æstu ingenti & intolerabili omnes corporis partes torquet & adurit. Secunda est caustica sive corrosiva, quæ æstu jâ dilatata attenuataque, & carnes & ossa nervosque denique ipsos resolvendo corredit ad modum

modum aquarum fortium, quas regias stygiasque vocant, metalla exedentium. Quae uti ex sale communi Ammoniaco & vitriolo ut plurimum componuntur, ita in metallis consumendis calcinandisque magnam vitam habent. Arsenicum igitur, iisdem salibus turgens, ignisque vehementioris alteratione jam depravatum idem in humano corpore praestat. Tertia qualitas est putrefactiva, quae omne quod intus corrosum, septicam quadam vi in tabum resolvit. Quas quidem facultates necessariam insolita illa symptomata, quibus intoxiciati agitantur, consequuntur; Videlicet anxietas cordis ob spirituum oppressionem, dolor intolerabilis ex adustivae & causticae vi exortus, animi deliquum ob spirituum vitalium consumptionem, tandem obnubilatio mentis ob fumos ex putrefactis humoribus in cerebrum elevatos: quibus mors inevitabilis succedit. Alterum venenum primitivum est argumentum vivum, quod in magna copia sumptum sanguinem & spiritus coagulando interimit. Mercurius autem crudus naturalique humiditate oppressus tantoper haud nocet; sed sublimatus & calore in salem exaltatus veneni sui frœna tanto impetu laxat, tot tantisque symptomatis furit, ut nulli in rerum natura veneno primas concedere videatur. Intro enim sumptus linguam illico & fauces immaturorum sordorum ad instar exasperat, in ventriculum verò descendens ei pertinaciter adhæret, malignitatisque suæ vites mox exerens corrosione & exulceratione susque deque vertit omnia cum totius corporis ardore in explicabili sitique inextinguibili. Quibus succedunt incredibilis angustia, linguæ tumor, lypothymia ventriculi intestinorumque tormenta, donec tandem erosio perforatisque ventriculo & intestinis anima exhalet. Hæc symptomata omnia proveniunt ex sale Mercurii sublimati, qui humiditate exutus vi caloris ad summam siccitatem redigitur: Salia verò ei commixta quicquid in Mercurio malignorum spirituum latet recipientia siccitate excessivæ fauces constringunt, humoreque absulpro intolerabili situ torquent. Accedit salinorum spirituum adustiva & summa rosivæ virtutis vehementia, quæ in molliorem substantiam incidentes, illam illico conficiunt, nervos dissolvunt, spiritibusque vitalibus consumptis mortem afferunt. Cujus veneni vis adustiva haud incommodè cum fomite scintillâ

C

ignis

2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
15.
16.
17.
18.

ignis correpto & quam citissimè totam massam pervadente consu-
menteque componi potest. Præter illa venena dantur & alia tūm ve-
getativæ tum sensitivæ naturæ. Sed illa in dolem spirituum Arsenica-
lium & Mercurialium, ex quibus orta, referunt, eademque ferè sym-
ptomata procurant. Quoniam enim (quod retrò dicta arguunt)
aspis nascitur ex arsenico, cui originem itidem debet napellus, vene-
num ejus morsu inflictum ad modum napelli & arsenici omnia cor-
poris humani membra corrosa putrefactaque in tabum resolvit. Non
nunquam vis illa ex variâ rerum miscellâ obnubilatur, hinc alia ve-
nena mitius alia validius agunt. Alia determinato tempo-
re sese exerunt v. g. venena per morsum canis rabidi & Taran-
tulæ inficta, quæ ex externo calore non sollicitata inducias agunt, do-
nec canicularis æstus stimulis incitata vim suam prodant.

§. 16. Præ reliqris autem venenis venenum Tarantularum mor-
su inquempiam transfusum tam exoticos indit affectus & sympto-
mata, ut credi vix possent, nisi experientia rei fidem adstrueret. Imò
quod fidem omnem excedere videtur, Tarantismus, id est, morbi &
symptomata ex Tarantularum veneno orta sanantur nullâ ratione
nisi sono Musico. Benè Multi quidem eâdere egerunt Autores, qui
bus tamen more suo palmam præripit Kircherus, qui ut certi quid
posteritati relinquet, summo studio omnes tūm bestiolarū morden-
tis tūm symptomatum affectuumque à morsu provenientium cir-
cumstantias tum ipsem tum per alios exploravit. Unde quædam
tum de Tarantulis, tum de laborantium affectibus excerpere lubet. Ta-
rantula, ab urbe Italiz Tarento dicta, est è genere aranearum, spe-
cie multiplex, diversi coloris, dentibus mordens, non aculeo ut apes
vel scorpii, primoque aspectu sine noxâ appetit. Et sanè certò anni
tempore minimè pernitiosa est, & vix aliquid virium ad nocendum
habet. Æstu verò anni flagrantissimo accensa morsu virulento pe-
stiferam perniciem affert. Morsu inditum venenum ictis, mox per
universum corpus diffunditur, & ad cor spirituum sedem præcipuam
penetrat. Cui veneno tanta vis inest, ut nisi icto celeri remedio suc-
curratur, is vel exitiali stupore corripiatur vel interimatur. Si verò
aliqui vitæ damnum evaserint, quasi mente abalienati & semivivi
continuo stupore & hebeti oculorum auriumque sensu affecti vitam
misera-

misera blem ægerrimè ducant. Quibus accedunt variæ affectus, appetitus dejectio, febres ardentes, artuum dolor. His omnibus malis etsi varia adhibeantur remedia, nullum tamen sortiuntur effectum, nisi sonus qualitati veneni proportionatus accesserit, qui per admirabilem quendam consensum ægrum velit nolit ad sudorem viriumque defectum & totius corporis laxationem usque saltare cogit. Hoc sono suscitatum venenum ægris quoslibet in saltus cogit, ita ut modestissimi alioquin viri & honestissimæ matronæ posthabito omni pudore ridiculis cum gestibus & insolitis corporis motibus scurrarum vel lymphaticorum instar usque adeò saltent, donec viribus nimio motu fatigentibus in terram decidunt. Post vino aliquantis, per refocillati & viribus resumptis majori nisu eosdem saltus ad repetitos sonos repetunt ad secundam, tertiam & plures defatigationes per triduum & quatriiduum. Præter quod autem delectantur sonis harmonicis, mirum in modum afficiuntur coloribus, alii rubro, alii viridi &c. alii armorum fulgore delectantur. Unde Musicā incitati gladio evaginato aut aliâ armaturâ fulgidâ in saltus prorumpunt. Alii se ex arboreis suspendunt indeque voluptatem capiunt. Affectus verò prædicti & symptomata nonnisi sono ægri morbo proportionato excitantur. Qui quidem sonus non est respectu omnium idem, sed pro diversitate veneni à Tarantulis instillati & temperamenti ægri variat. Quidam enim suavi vocum concentu, quidam dulci instrumentorum harmoniâ, alii vocibus & instrumentis simul concinuentibus, alii tubis, tympanis strepitum magnum excitantibus afficiuntur. Quod si verò veneno & ægris proportionatus est sonus, tali animi voluptate corporisq; passione excipitur, ut aurib⁹ subinde instrumentis admotis, quasi eorundem dulcedine absorpti attoniti hæreant, mox jubilo pleni recedentes majori nisu choreas repeatant. Cum autem inter cantandum aut sonandum veneno quædam incongrua harmonia incurrit, mox variâ capitis nutatione, colli & oculorum torsione totiusque corporis jactatione dolorem inde perceptum indicant. Sed simul atque ad amicam harmoniam redditur veluti magno malo liberati ad priores saltationes revertuntur. Proposuimus symptomata, in causas antequam inquiremus, duo præmittimus,

2.
3.
4.
5.
6.
8.
15.
16.
17.
18.

mus. 1. Sonus harmonicus in aëre productus aërem & externum
& internum in corporibus unā cum spiritibus concitat ad
rationem sonorum harmonicorum. Aër enim ē corpore sonoro
elisus inque subjectum dilpositum incidens, motum sibi impressum
eidem inducit. Hinc chorda incitata alteram similiter intensam inta-
ctam licet, ob similem ad eundem motum recipiendum dispositionem
commovet. Sic itidem aër harmonicē motus corpora animalium
porosa penetrat ipsumque cor spirituum officinam subit. Qui spiritus
cum sint subtilissimus quidam vapor sanguineus & admodum mo-
bilis facile à moto aëre sonum deferente concitantur. Ad quorum
motum varii in animā affectus sequuntur. Hinc cum spiritus velo-
cioribus motibus harmonicis concitantur & veluti crispantur oritur
ex illā crispatione rarefactio quædam cordisque dilatatio, quam
prout vel blanda vel impetuosa fuerit, amor vel ira sequitur. Sum-
mum tamen momentum hœi negotio afferit dispositio audientis
sono & harmoniæ proportionata. Quā deficiente nulla aut valde
exigua commotio sequitur. Cum enim diversæ dispositiones ho-
minum orientur præcipue à motibus spirituum; spiritus autem à so-
niis commoti nunc recolligantur, nunc distrahantur multumque
alterentur. Utiq; anima ad statum & variam dispositionem spirituum,
variè inclinetur, necesse est. Unde lascivi blandis, mollibus & acutiori-
bus modulis gaudent, quia effectus, quem hi moduli in spirituum con-
ciratione præstant, proportionatus similisq; est affectui quo inclinan-
tur. Lugentes autem Musicos modulos aversantur, quia spiritus ob-
mœorem quasi congelati motum ejusmodi vel crispationem ægrè
ferunt. Verbo unusquisque plus delectatur illā harmoniā, quæ na-
turæ & complexioni suæ proportionata magis fuerit, magisque apta
ad spiritus hoc vel illo modo concitandos. 2. Soni harmonici eun-
dem saltandi effectum in Tarantulis præstant quem in Tarantatis.
Nam sonatores ad curas Tarantatorum certius ac facilius acceleran-
das, neve sonis absimilibus eos discruciant, querunt, quo loco & à
eius coloris Tarantulā læsi fuerint. Postea locum adeunt & conspectis
interalias Tarantulis significati coloris varia tentant harmoniarum
genera, ad quæ nunc has nunc illas subsultare adnotant. Cum verò ejus
coloris Tarantulam quæ ab ægro indicata fuerat, in saltum pro-
rumpere

sumpere advertunt, harmoniam observant eamque aegroto proporti-
onatam & ad sanandum aptam statuunt. His praemissis causam exo-
ticorum ejusmodi effectum investigabimus. Censemus igitur
Tarantulam humore constare vitioso admodum & ob subtilitatem fa-
cile mobilis, qui motu aëris harmonico concitatus similem prorsus il-
li, quæ à sonatore efficitur, vibrationem patitur. Unde animal velu-
ti pruritu affectum sonò, qui humor ejus convenit, ad saltum im-
pellitur. Viscosus enim araneorum humor soni recipiendi capacis-
simus est, cum, teste *Martyre in Historia Indiæ occidentalis*, virus ex-
tractum indigenis fidium loco serviat. Cum igitur Tarantula mor-
su suo humorem subtilem & acrem, qui latentis penetrantisque vene-
ni vehiculam est, infundat, humor ille à Sole aëst: vi temporis calore
excitatus per totum corpus dispergitur, illudque ad harmonicos
motus recipiendos disponit. In subtilissima autem fila attenuatus
inter musculorum spatia diffatur. Fila demum ex humorum con-
ditione aptæ, quæ sono harmonico illiciunt, & vibrissata adhærentes
musculos cum vellicatione tum mordacitate ad saltus provocant.
Nam humor ille acer & biliosus sono harmonico motus calefactus
pruritu totum musculorum genus afficit; aëger verò hac sibi gratâ
non minus quam violentâ vellicatione dulcè affectus & vehementer
impulsus in saltus prorumpere cogitur. Saltum consequitur totius
corporis humorumq; commotio, commotionē intensior calor, calo-
rem laxatio corporis pororumque apertio, & hanc sudor venenosique
halitus transpiratio. Quandoque venenum tam profundè radica-
tum est, ut saltatione licet eodem anno sœpius repetitâ, tamen non
totum exhalet. Hinc secundo vel Tertio anno saltationes iterandæ,
donec sanitati pristinæ aëger restituatur. Nec absimili ratione, quâ
ad saltandum provocantur Tarantisimo laborantes, ad certos colo-
res ferri videntur. Humor quippe morsu Tarantularum inditus non
tanum sonis harmonicis, sed certis coloribus afficitur, similemque
affectum hominj inducit. Tarantulæ enim planis diversimodè co-
loratis impositæ expertunt quod illorum colori responderet. Icti autem
eo colore delectantur, quo Tarantulas natura induit, ita ut à Taran-
tulis rubris læsi ad rubrum & flammeum colorem inclinent, qui
à viridibus vulnerantur ad viridem &c. Utienim sonus harmonicus

aures movet & ægrum ad saltandum provocat; sic color sympathicus oculos afficit gratamque spirituum titillationem parit. Ut Analogias inter rubedinem & rubras Tarantulas causam, unde eodem modo cæteros colores æstimare licet exprimamus, rubedo singulari actione oculos propter ignæ naturæ similitudinem accendit, & visivos musculos vellicat; In oculis autem maxima spirituum virtus colligitur, qui dilatati flammeoque colore perciti, musculos tum visivos tum alios adnatos provocant. His provocatis sentitur pruritus unde & motus, quos Musica aëre suo harmonico multum adauget. Hinc ex objecto coloris grati maximam voluptatem homo percipit. Est enim & coloribus sua harmonia, quæ non minus quam Musica recreat. Præterea in certo est, venena nonnulla peculiari ratione in phantasiam influere: Utpote quorum vi humores in corpore suscitati in cerebrum elevati spiritus & phantasiam invadunt. Postea spirituum operatius corporis humores juxta conceptas in phantasiam species pro variâ temperamenti hominis ratione excitantur. Unde in miro non est, si veneno ejusmodi infecti id se esse existiment, quod ipsis à phantasiam objicitur, & rei istius mores exprimere studeant. Ita venenum à dyspare illatum & aconitum copiosius sumptum homines in anates, pisces, anseres transmutare videtur. Cum enim venenum istiusmodi insitâ vi, ob intolerabilem quam secum trahit sitim, ad aquas inclinet, phantasia exemplò spirituum ope iis specibus, ad quas propendere facit, assumptis, aquas sollicitè & laboriosè singit, idq; esse desiderat, quod rebus desideratis, uti sunt aquatilia, maximè frui solet. At phantasia vi morbi perpetuâ ad rem desideratam stimulata læditur & ex iis unum imaginatur: Ita febricitantes subinde se pisces optant, quod liberiori haustu sitim extinguant. Imò omne venenum cerebro potissimum noxiū intoxicatos certæ rei specie infestat; vel juxta quam phantasia spiritus & humores eadem ratione, quâ in animali lædente motu fuere, movet. Ex allatis explicare est memoratos actus Tarantismo confitantium, qui actibus Tarantularum mordentium valde affines. Quatenus phantasia humoribus noxiis in cerebrum veneni vi transmissis læsa, species ejusmodi format, ad quas venenum translatum, inclinat, juxtaque illas spiritus & humores in corpore movet, similesque Tarantulis actus edit. Sic excitata venenosâ Tarantula, v. g. choleragogæ qualitas, humorem suum acerem sibi que

2.
3.
4.
5.
6.
8.
15.
16.
17.
18.
sibiique consimilem in homine, & quidem in eodem cholericō vehementius commovet. Humor illatus in cerebrum phantasiam ad sibi alias propensum vehementius incitat atque harmonioso aere percussus dilatatusque per omnia membra acriter stimulando vellicandoque se propagat. Unde è vestigio motus humoris indito conformes, actus inquam indignationis, iræ &c. qui fulgore ensium evaginatiorum rubicundorumque aspectu objectorum magis magisque promoventur, oriuntur. Non secus de Tarantulishæmagogis, phlegmagogis ratiocinari licet.

§. 17. Profecturis sese offert nobisissima Phantasie virtus quippe quæ superioribus naturæ ostentis cedit nihil. Atque adeò palam præcipere videtur, cum non in proprio corpore pedem figat, sed ad aliud transeat. Quid in proprio corpore operetur documento sunt actiones Melancholicorum quorum nonnulli, Reges, Monarchs, alij vitreos, mortuos, &c. se esse imaginantur, item noctambulorum qui viribus Phantasie perciti dormientes è lecto surgunt, vestes induunt, obambulant, arma arripiunt, scalas ascendunt & loca vigilantibus vix adeunda superant. Imò videmus Phantasie operà adeo stupendas metamorphoses fieri ut nullus Proteus in tot formas transformari possit, quem ipsa multiformi suæ transmutatione non superet. Quæ vis sane prodigiosa ut in aliis sic in fæminis prægnantibus, & picali affectu laborantibus potissimum se ostendit. Animus parentis in conceptu speciem agitat aut mater rei horrendæ aspectu perculta, objectum ejus desiderio stimulatur animo versat, indeq; fœtui nota indelebilis imprimitur. Hinc matrum alias filios varijs stigmatis transformatos variisque maculis aut characterismis rerum desideratarum pollutos, aliæ canis, felis aut alterius animalis formâ miserè deturpatos producunt. Quin matribus suborta quandoque ciborum aliarumque rerum nausea fœtui illorum fastidium vix etmendabile ingenerat. Adnotandum vero Phantasie, quatenus est tantum potentia cognoscitiva, portentosos mirosque illos effectus transcribi non posse, sed in partem vocandam potentiam, quæ per rerum imaginationem in consensum tracta humores & spiritus affectibus agitatos, elicit. Nam ut imaginatione, nemo vultui inducit ruborem aut pallorem, nisi accesserit affectus concitator; Sic nee noxa infertur proprio vel alieno corpori,

corpori, nisi interveniente affectu vehementori. Per accidentem igitur & concomitantem Phantasia ad relatos concurit effectus, movendo appetitum spiritusq; & humores, qui ad partes accessu vel recessu corpus alterant. Dictum in modum Phantasia corporibus tum morbos inducit, tum sanitatem restituit. Morbos quidem, quatenus vehementes & naturae adversos ciet affectus v. g. iram, tristitiam &c. qui in humoribus mutandis & corrumpendis multum possunt: Sic ex imaginatione nonnulli incident in pestem, quoniam timor & moeror humores malignos in corpore latitantes movent, qui moti pestem adferunt. Deinde diuturna imaginatione spiritus plurimi que vapores in caput attrahuntur, ab alijs vero partibus nutritioni dicatis avocantur, quo minus munere suo ritè fungantur. Ad curationem quoque facit imaginatio, quia confidentia reddit ægrum præceptis Medici obsequenter, præcipue vero quia imaginatio eos ciet affectus, qui ad morbum vincendum atque debellandum faciunt. Ita confidentia in animo ægri generat lætitiam, lætitia spiritus, qui per morbum quasi torpebant, excitat atque reficit, qui excitati ac refecti naturæ in coquendis & Superandis vitiosis humoribus servunt. Hinc animo læti ac hilares, cibum facilius & celerius concogunt atque illi, qui sollicitudine atque moerore detinentur. Imò nonnulli si cibis, quos summo desiderio expetunt, potiuntur, convalescent; et si cibi non sunt salubres. Etenim cibos suaves & quos valde appetit ventriculus & avidius complectitur & fidelius concoquit, si vero quid vitii habent emendat, eosque in bonum alimen- tum convertit, a quo & corpus nutrimentum uberrimum accipit, pristinisque vitibus recuperatis, morbi reliquias facilius profligat. Sic Melancholici certis speciebus nimium quam indulgentes humores in cerebrum confluere faciunt, iisque species rerum, intenta mente ac continuato desiderio versatas, arcte impriment, quas in humore caput replete veluti re lucentes contemplati, verè se esse, quales sibi imaginantur, persuasum habent. Evidem illa humorum colluvies si solidam consistentiam necdum acquisiverit, facile emendatur, modo remedia illi malo adhiberi fingantur, quod sibi incumbere æger imaginatur. Æger enim veluti voti sui compos factus ab imaginatione se abstinet, & morbi, quem falso imaginatus fuerat

curam

euam deponit, hacq; ratione species priores posterioribus obliterantur. Ita rerum indagatoribus constat, qui cornua se gestare putabant, capiti cervinis cornibus alligatis serraque resectis & ostensis eâ miseriâ olim liberatum fuisse. Mulierem item, quæ se serpentem devorasse arbitrabatur, exhibito medicamento vomitorio, clamque in rejecta per vomitum serpente imposito, ab imaginatione illâ sanatam; Imaginatione scil. falsâ per contrariam sublatâ. Quod si verd humor, in quo res desiderata vel adversa veluti in speculo relucet, semperque phantasie obversatur, in vitream quasi materiam coaluerit, tum processus stulti existunt, stultique moriuntur. Non igitur Melancholici, qui modò imaginantur morbum, ideo in morbum incident, nisi morbus insimul per mœrores, somni defectum, sollicitudinem aut alium animi affectum humorumq; ad cerebrum affluxum contrahatur. Quin & noctambulonum actiones spirituum, virtute phantasie percitorum, operâ peraguntur. Nam phantasia in somno objecto quopiam impensis stimulata, vaporeq; paulò tenaciore, mentis officinam obnubilante, obducta, facultatem locomotivam & spiritus in homine, sanguine spumante spiritibusque fervidis abundante, ad mira perpetranda impellit, & quidem vehementi, quo minus, ut interdiu, negotiorum multitudine distrahitur reiq; difficultate deterretur. Consule Laurentium libr. 4. Hist. Anat. q. 12. Libavium part. 2. singul. pag. 249. & seqq. Lemnum de occult. nat. libr. 2. cap. 5. Schottum phys. curios. libr. 3. cap. 22. Posteaquam vires Phantasie in proprio corpore maximè conspicuas expendimus, dispiciemus quâ ratione in alieno corpore eadem sese exerant, illudque rerum aut desideratarum aut horrore conspectarum notis insigniant. Tot enim tamque stupenda signaturarum, matri prægnantis imaginatione impressarum, exempla prostant, ut de iisdem citra temeritatem ambigere non liceat. Nam teste Servio, Medico Romano, libro de unguent arm. pag. 79, puero ob matri malaciam intempestivumque leporis appetitum in dextrâ genâ leporinæ pellis vestigium impressum; puellæ autem deformatum fuit dextrum tempus uva maculâ, quæ frondentib; & virentibus uvis floruit & intumuit, vitibus autem pampino nudatis ferè evanuit. Celeberrimus Schoockius Disquis. Phys. de

D signat.

2.
3.
4.
5.
6.
8.
15.
16.
17.
18.

signat. fœtus s. s. refert sibi notam fuisse puellam nobilem, cuius ma-
ter gravida & glire conternata, fronti ingenuit glirem, cum
hac quidem differentia, ut sub aduleum aevumnum, ubi gli-
res pilum mutant, pili magnam partem exciderent, qui postea
tam spissi & copiosi subnascebantur, ut sepius novaculae abraderentur.
Quin ipsem novi nobilem studiosum, cui mater insultu galli-
pavonis perculsa notam inseruit, collo gallipavonis haud ab-
similem. Plura navorum exempla, magno numero ab Excellen-
tissimo Schoockio e. l. Fieno tract. de viribus imagin. Sennerto lib. de
chym. cum Arift. & Galen. Cons. ac Diff. cap. 14. exhibita, in medi-
um adducere non lubet, sed ad causas investigandas properamus.
Ut autem exoticorum illorum effectuum causas eò facilius assequa-
mur, quædam præmitenda ducimus. I. Sola imaginatio, ut ut fortis,
fœtum signare nequit, sed concurrat oportet affectus vehementior,
qui quasi stimulos addat facultati imaginatrixi, ut fortius sibi inscul-
pat speciem rei objectæ, eamque ad fœtum deferat. Hinc si aliquan-
to attentius consideraverimus notas in corpore humano, depre-
hendemus subinde ratione illarum primitus impressarum occurrisse
sive pavorem & conternationem, sive vehemens desiderium, sive sin-
gularem libidinem. Hos motus sequitur imaginatio ex illâ ap-
prehensione solitò fortius adhærens rei, quæ sui speciem in fœtu re-
linquit. Fallitur igitur Scaliger, ubi exerc. 59. sect. 1. causam
albedinis in animalibus septentrionalium regionum aliorumque
nivisorum locorum incolis v. g. ursis, corvis, vulpibus &c. no-
tatae, conjectit in aspectum nivium, quo phantasia imbuta albedinem
in fœtibus referat. II. Imaginatio, quia est facultas sensitiva, à cor-
poris temperie quam maximè dependet. Prout igitur in corpore
aut aptior, aut minus apta ad phantasmata figenda dispositio occur-
rit, vis imaginatrix magis vel minus ad fœtum notandum dispo-
nitur. Phantasmata enim tumultario quasi & fortuito excitata, fa-
cilitati quidem imaginatrixi sistuntur; cæterum mox iterum oblite-
rantur & quasi evanescunt, nullo sui vestigio relicto. Hinc melancho-
lici aut cholericici temperamenti foeminae præ cæteris fœtui nativas
notas imprimunt. Illæ quidem, quod speciem rei tristis aut horridæ
semel admissam non facile deponunt; **bas** vero, quod speciem rece-
ptam

ptam cum insolita quadam humorum agitatione agitissime ad foetum
transmittunt. Oves item & equi præ reliquis animalib[us] foetus signantur,
quia melancholico temperamento gaudent. In ovibus id arguit pa-
vor, in equis phantasia tenax. Rei enim tristis & sibi ingratæ speci-
em diu & ad abstinentiam à pabulo usque retinent. Cum primis au-
tem in foeminis gravidis imaginatio viget. Suppressis enim primo
gestationis tempore solitis evacuationibus, ventriculus noxiis humo-
ribus repletur. Hi ad caput delati, in interiori facultate mirabiles ima-
gines & phantasmata excitant, quæ virtus ex alieni commixtione contra-
facto facultate errare faciunt. III. Singularis inter certos motus animales
datur consensus, quatenus ad motum Animalis Animal movetur.
Sic qui ridentem intuetur, licet causam risus ignoret, ad ridendum
provocatur. Idem in pandiculatione experimur. Effectus illi pro-
veniunt ab objecti visi actione in Phantasiam videntis. Hæc enim
actio speciem sui imprimens Phantasie eandem observantis, spiritus
quoque ipsius ad easdem partes vocat, quibus membra eadem mo-
veantur. Hinc est, ut cum singulari quodam benevolentia & amoris
sensu de absente loquentem audimus, similem in nobis affectum erga
eundem, quamvis penitus ignotum, experiamur. Sic nullus in cor-
pore materno motus vehementior contingit, quin ob maximam in-
ter matrem & infantem, nondum ab ea decisum, sed unum quid ad-
huc constitutum, συμπάθεια recipiat foetus. Cum enim motus seu
tremor in uno corpore excitatus, similem in alio agitationem produ-
cat, quod constat ex vulgari experimento consonantium chordarum,
quarum una pulsata moveatur altera, phantasia etiam infantis matris
phantasie adaptatur ipsique consonat. Cum autem matris phantasia
motum percelerem in toto corpore exciter, motus hic alium ei parem
infantili corpori imprimat. IV. E quibusdam rebus, per quas fortius
apprehensas Foetus signatur, exhalant tenuia profluvia, alterationi
non insitorum modis spirituum, sed ipsius temperamenti sufficientia.
Ea aëre permista cum ipso absorbentur, & ad præcipua corporis mem-
bra translata, qualitatibus suis illa imbuunt. Pestis tempore id conspi-
cum, quo aëris malignus spiritus & humores inquinat. Signa autem ex
profluviis illis Foeti impressa ad certam aëris temperiem alteratio-
nes varias subeunt, quas aëris proportionatus procurat. Ita vinum

D 2

commo-

2.
3.
4.
5.
6.
8.
15.
16.
17.
18.

commovet & turbatur turgentibus in palmite gemmis. Carnes cervinæ & damarum, probè etiam contra putredinem munitæ, eo tempore, quo ejusdem speciei animalia libidinantur, rancent & alterantur. His suppositis Fœtum in utero cā, quæ sequitur, ratione pollui notisq; insigniri censem⁹. Dum mater objecto amico vel inimico graviter afficitur, humores unā cum spiritibus in corpore ejusdem varie moveatur, & phantasia affectu vehementiori stimulata fortius sibi speciem rei exhibit. Species cum humoribus motis ad Fœtum delata easdem, quas in corpore materno, in tenero ejusdem corpore ob memoratum consensum alterationes generat. Quemadmodū autem in motibus verecundiæ sanguis in vultum ascendens rubore eum suffundit: Ita sanguis maternus in certam partem, quam mater actu vehementioris hujusmodi imaginationis durante tetigerat vel fricuerat, confluit. Verum cum certus sit partium matris cum singulis partibus prolis consensus, similis motus eidem communicatur & ad partem, parti maternæ respondentem, humores delabuntur. Repentin⁹ eo impetu tenera infantis cuticula imagine objecti inficitur, & vis plastica ad hominis figuram formandam determinata alienā sibi ab imaginatione oblatā specie affecta seductaque, ordinariā eaque naturali functione neglectā, rei objecti signaturam effingit. Conformatrix enim facultas derivatur speciatim per aversionem ab aliis partibus ad membrum Fœtus, quod laborare videtur, cui dum quasi succurrere parat, si in commotis spiritibus singularem speciem comprehendit, spiritus cum humoribus sic componere atque consolidare, instituit, ut pariter relinquant nāvum ac signaturam veluti quandam cicatricem. Mirus autem iste consensus inter matris & proli parts statuis magneticis declaratur. Si duæ imagines eā arte conseruentur, ut capita earum ex magnete supra obelum subtili industria librata, alia verò membra ex aliis rebus sympatheticā vi pollutibus libramento simili adornata; nervorum loco chordæ singulis partibus in utrāque respondentes ad æquisonum tenderentur: Ille qui moveret unius imaginis caput, alterius quoque caput in convenienti distantia constitutum concitat. Iterum qui ciebit chordam in unā imagine tensam, chordam insimul in alterā imagine æque tensam. Non secus in matribus fœtu gravidis fieri cendum, in quibus ob-

per-

perfectam totius cum toto, partiumque singularum cum partibus, harmoniam, vis plastica juxta species, vehementi imaginatione conceperas, spirituum ope, eas undatim deferentium, in foetu figuram signat, speciei impressae colore, loco, figura prorsus analogam. Sic Matrona, quæ notante Schenki lib. 4. observ. singulari mororum desiderio flagrans coxam fricuit, peperit filium eodem loco mori signaturam notatum. Ad locum enim, qui fricabatur, impressa mori imagine spiritus defluxerant, atque ex consensu eadem ratione Membro, quod Matri respondebat, Foetus commoto, ad idem iidem spiritus derivati fuerant; qui permixti cum essent propriis spiritibus & humoribus foetus, conformatrix facultas eò delata speciem mori per spiritus delatam, cuti exquisitè infixit. Quod ad pilos leporinos in genâ pueri signatos; ut leporis desiderium intempestivum in matre picâ laborante concitavit varios humores; sic illi humores cum fortiter apprehensâ specie lepori delati ad uterum, partes spermaticæ, flegendis pilorum radicibus destinatæ, moverunt ad genam, quam mater forsitan affectu hoc laborans fricuit. Quoniam verò pellis leporinæ species spiritibus, cum humoribus leporis desiderio elicitis ad foetum delatis, firmiter impressa erat, pili in tenerâ cute enascentes ad colorem & formam pilorum leporinorum haud difficile compositi. Glis autem in nobilis puellæ fronte comparens, hoc modo signatus videatur. Cum glires & sorices tetur & ex parte venenatum spiritum exhalent, grida mater à glire proprius accedente consternata, simul quicquam spiritus attraxit, qui ne involaret in frontem, manu dubio procul eam texit. At motis hac ratione humoribus perinde ac spiritibus, cum iis non quid modò profluvii è glire, sed species perfecta gliris delata ad frontem est. Fronte commotâ defluxerunt eò partes spermaticæ pilis destinatæ, quibus accedens profluvium è glire, species gliris spiritibus indita à vi plastica ibidem effigiata est. Foetu autem in lucem edito, ob causam jam dictam non ibi modo enati fuerunt pili gliris; verum ob effluvium etiam gliris illuc delatum pilorum comparentium eadem obtigit periodus, quam alias quotannis subeunt veri atque vivi gliris pilii. Quam ob causam fructum signaturæ fese pro diversâ aëris tempestate diversimodè componunt ad faciem vel arborum vel fruticum, fructus ferentium.

D 3

N. 112

2.
3.
4.
5.
6.
8.
15.
16.
17.
18.

Nam fructuum istorum effluvia simul aere hausta & cum spiritibus atque humoribus, etiam lacte, ad foetum transmissa, in ipso corpore quasi radices agunt, & illa aëris dispositione, quā ipsæ plantæ fructus-vivæ afficiuntur. Quandoque enim, referente ex Martiano Bartholino Anat. Reform. lib. II. cap. I. cum lacte crudiora ad mammas devehuntur, quid igitur obstat, quo minus semina fructuum ad foetum cum lacte deferantur? Idque si semina sub initium gestationis ejusmodi fructus solito avidius appetierit.

S. 18. Præter notas genitales matris imaginatione foeti impressas, certorum ciborum fastidium nonnunquam ingeneratur. Ita alij pisces & canceros, alij carnem vel certum genus carnis, alij lac aut vinum, alij fructus horarios &c, ab ipsa nativitate aversantur. Imo non sine gravi sanitatis detimento cibos sibi inimicos comedunt; quamvis ita mutetur species ac sapor, ut nec sciant, nec suspicentur cibum ejusmodi propōni. Recensente Amato Lusitano cent. 2. curat. 36. Hispanus, qui pisces nunquam gustārat, ab amico ad coenam vocatus, pescem dedita operā ovis obvolutum ederat, in tantas animā angustias incidit, ut animam tantum non efflārit. Consule Pareum introd. ad Chirurg. cap. 2. Effectum autem illorum ratio à matris dispositione præcipue desumenda. Primis enim gestationis mensibus suppressis ob foetus conceptionem evacuationibus ventriculus potissimum laborat, noxiisque humoribus opprimitur. Hi nunc ob re-tentionem rotō Matris corpore abundantes, morbos generat & vomitum provocant, nunc vehementem appetitum rerum insalubrium, pariter ac minus noxiarum excitant, prout illarum species Phantasie fortè fortunā oberrant; nunc ciborum odium pariunt, quibus alij prægnantes eum delectatione vescebantur. Porro cum foetus sanguine vel potius lacte materno ita affecto nutritur, inclinationes vel aversationes pro ratione nutrimenti ei inseruntur similes illis, quæ id temporis in parente dominantur. Imo si ventriculus vel alia quævis infantis pars, per quam humores cibi desiderio vel odio eliciti transierunt, prioribus qualitatibus altè imbuatur, infans in lucem editus cibum, undē ortæ sunt, aversabitur. Nam teneræ foetus partes à cibis alterationem passæ, eandem arctè retinent ciborumque fastidio corripiuntur. Si enim aliquoties te ovis ingurgites, ad eorum esum mausea

nauseabis, cum iisdem stomachus male afficitur, cuius parietes de ori-
ficiis visco inficiuntur. Quidni igitur stomachus infantis cibo gra-
viter affectus, illum magnopere abhorrebit? Sed objicit Schottus *Physi-
carius*, libr. 3. cap. 27. §. 2. Verum neque hæc sententia placet, quia
constat aliquos aversari cibos quosdam, quos tamen matres eorum, dum
illos utero gestabant, tantum abest ut abhoruerint, ut vel maximè app-
petiverint. Nam mater pueri rustici qui panem aversabatur, dum u-
terum gereret & in vicinitate nuptia celebrarentur, pidens panem prima-
rium ac optimum qui a convivis absumebatur, & a convivariis liberis
domum deferebatur, ingenti desiderio illius astuabat, & ut votis
compos fieret, nuptiarum locum accessit, animo petendi, sed pudore
præpedita regressa fuit, non tamen desiderium extinxit, sed accedit. Hinc
puer natura tantum abhorruit panem, quantum mater illum desideraverat.
Verum imbecillior est objectio Schotti, quam quæ adductam senten-
tiam infringat. Ciborum enim illorum, quos maximè appeti-
mus, haud rarerter nos tedium caput. Si enim benè sapiunt fa-
cile in majori copiâ assumentur, quam ventriculo aliisque partibus
concoctioni dicatis, convenit; unde cum malum natura sentit, non
potest non fastidium suboriri. Ad exemplum pueri, cui nimium panis
desiderium ejusdem fastidium ingeneravit, respondemus, matrem
ejusdem desiderio panis correptam, spe autem ejus potiundi frustra-
tam, magnas in corpore alterationes perpessam fuisse, quas damno
suo foetus utero inclusus expertus, cibum sibi adeò infensum & no-
xiūm postea abhorruit. Quemadmodum matres imprimit prolî-
notas ciborum anxiè desideratorum, licet nurquam iisdem fruantur.
At enim experientia constat benè multos quam avidè appetere cibos,
a quibus matres eorum, quo tempore uterum gestabant, quam alienæ
fuerunt. R. Non una eademque est tūm matrum imprimentum
tum foetuum impressionem recipientium dispositio. Diversus igitur
effectus sequitur. 1. Ut sola matris imaginatio non signat foetum,
sic etiam nuda cibi aversatio foeti ejusdem fastidium non ingene-
rabit; nisi affectus aliquis vehementior intervenerit, qui humores va-
riè agitando corpus infantile graviter afficiat. Sed cum plures re-
periuntur, qui caseum quam quodvis aliud cibi genus fastidiunt,
non abs te erit causam aliquanto curatius vestigare. Sunt qui
habita odoris gravis cerebro quam molesti ratione, existimarent co-

dem

2.
3.
4.
5.
6.
8.
15.
16.
17.
18.

dem offendit illos, quibus victus casei non allubescit. Verum aliquam
multi caseum abhorrent, qui odore ejus non offenduntur. Imò
sæpe casei gratus est odor qui eum aversantur. Denique
qui nescientes & caliis condimentis involutum caseum comedunt, non
minorem nauseam persentiantur, quam si palam deglutivissent. Sunt,
qui putant ideo plurimos ab esu casei abhorrire, quod persuasum ha-
bent ejus esum noxium esse, mortemque afferre. Sed persuasio ista
causæ rationem sustinet minus. Pueri enim & infantes, qui
nullam habent apprehensionem ciborum tanquam salubrium ca-
seum aversantur. Imò raro homines à caseo ob istam apprehensio-
nem abstinunt, cum qui caseum valetudini noxium esse sciunt, ab
eius esu sibi non temperent. Sunt denique, qui propterea com-
plures ab edendo caseo alienos esse autemant, quod matres eorum
gravidæ cibum hunc fastidiebant. Non quidem inficias iverim
malaciam prægnantium conjunctam cum certorum ciborum
fastidio hic aliquid momenti habere; interim sufficiens causa
agnosci nequit. Plurimi enim caseum quam alios cibos fugi-
unt, quorum matres caseum nunquam aversatae fuere. Cele-
leberrimus Schoockius Tract. de avers. casei, secutus hac in-
parte Illustrum Digbeum, arbitratur plerosque nauseare ad caseum,
quia è matrum aut nutricum mammis lac caseatum luxerunt, quod
ob noxam, quam infert, nauseam casei teneris infantibus ingenerat.
Duo autem præmittit, quæ ad declarandam sententiam faciunt. 1. Lac, si forte fæmina illud in mammis habuerit & deinde conceperit, ordinario secundum rationem caseationis concrescere ob calorem
præternaturalem mammis obvenientem. Dum scilicet insitus calor
(materiâ scilicet chylosa, quæ lacti inserviebat, se in uterum ad
efformationem partium corporis recipiente) major atque ratione mo-
dici chyli in lac convertendi improportionatus esse incipit. 2. Si quis
cibum quempiam insigniter fastidivit, ab eodem abhorret longo tem-
pore, nisi per omnem vitam. Id quod plurimis exemplis pro-
bat. §. 14. His suppositis concludit sibi decennali experientiâ ex-
ploratum plerosque qui caseum aversantur lacte materno
aut nutricum prægnantium alitos fuisse donec lac caseatum ab-
horrentes semet ipsos ablactarunt. Interè non negat. §. 19. quos-
dam

dam caseum fastidire quod mater prægnans cum parum quin abomina-
nata fuerit. Imò concedit fastidium illud altiores radices agere, si ca-
seum quis sibi noxiū esse persuasū habeat. Quæ posterior Dn. Schoockii &
Digbei sententia nobis arridet. Lac enim in mammis concretum infan-
tem immane quantū alterat multisq; incommodis afficit. Hinc infans
ob fastidium subortum semet ipsum ablactat, postea quicquid ad lac ca-
seatum vergit, id omne respuit. Insuper ventriculus ob plurimos noxi-
os humores ab alimento attractos ita disponitur ut non possit citra in-
signem noxam alimentum sumere, quod ad abstinentiam omnis cibā
usque fastidivit. Schottus c. l. p. 535. sententiam hanc sequenti ratione
infringere nititur: *Causa cur aliqui caseum abhorreant ab infantiā*
non est quod lac caseatum ē mammis matrum aut nutricum fuxerint
*Ratio est, quia alioquin longe plures caseum abhorrerent in omnibus nati-
onibus ac populis quam defacto abhorrent. Nam plurimæ matres sunt adeo*
*fœcunde ut singulis annis prolem effundant, præfertim ignobiles & pauperi-
ores; quæ tamen ipsæ metu lactant infantes suos antecedentes ferè usque ad*
*partum subsequentiū: plurimæ item matres, quæ non singulis annis pariunt,
sed vel singulis bienniis aut trienniis, non ablactant infantes donec vicini fe-
rè sint partui. Si ergo ovines prædictarū matrum proles à caseo abhorrener,
quantus esset eorum numerus? Verum obiectio illa non labefactat totam*
*sententiam, sed tantū hypothesin quandam Dn. Schoockii, scil. lac con-
crescere ob factam conceptionem, cujus forsan alia redi causa posset.*
2. Non eadem mulierum est dispositio; Nonnullæ enim, cum primis fœ-
cundæ, tantæ abundant lactis copiæ, quæ tū nutriendo infanti tum fœ-
tui in utero formando sufficiat, adeo ut nullum concretionis periculū
ob exiguum lactis copiam subsit. Hinc gravidarum nonnullis menses
fluxere; Cum sanguis menstruus nihil aliud sit quam alimentum super-
fluum, quod ob abundantiam digeri nequit. Cur igitur illæ fœminæ co-
piosum lac non subministrarent? Accedit varia infantium constitutio,
quorum pars melius lac concretum concoquunt: Imò quia lac in mammis
corruptitur, majorem noxam infanti infert, nec inde ortum fastidium
facile emendatur. Quid? quod si dapium solidorum plus quam
lactis infanti largitum fuerit, ventriculus lacte caseato minus lœditur.
Plura adduceremus naturæ Prodigia v. g. Orchides sive Satyria, Arbo-
res, quæ hominis aliorumq; animalium figuræ perfectè exhibent, item

E

ad-

2.

3.

4.

5.

6.

8.

15.

16.

17.

18.

admiranda naturæ pictoris opera, formas, figuræ, imagines, quas in
lapidibus & gemmis delineat, sed temporis & chartæ angustiâ exclusi,
ad Magiam Divinatioriam properamus.

§. 19. Hæc enus Magia Theoretica, quæ indagat atque eruit
quas reconditas atque occultas causas habeat effectus. Illam ex-
cipiat Magia Theoretica, Divinatoria speciatim dicta, quæ in-
dagat atque eruit, quos reconditos atque occultos effectus causa ha-
beat, idque ex insitâ atque naturali virtute: Quemadmodum in pri-
ore Magiâ observatum. Illam enim quæ supernaturalia atq; ostendit
spectat, Theologis relinquimus, ut in præsens solam Philosophicam
attendamus. Ea est vel Remota vel Proxima. Remota circa alstra
versatur, eorum cursum, distinctionem, Eclypses, aspectus, conjunc-
tiones, oppositiones exactè contemplata. Hac scientiâ imbutus A-
strologus multis annis prædictit futuras Solis Lunæque Eclypses, Plane-
tarumque aspectus, Lunæ insuper Solisque in inferiora influxum pro-
bè scrutatur, & quæ juxta illum instituendæ electiones quæ Medicæ
quæ Agricæ. Sic prudentius agit, qui Lunâ decrecente, quâm qui
crescente ligna cædit. Nam quia ligna crescente Lunâ nimio humo-
re abundant, putredinem facile contrahunt. Ad Magiam hanc vul-
gò referunt prædictiones tempestatum, quæ tamen nomen scientiæ
non merentur. Siquidem principiis nituntur universalibus inadæ-
quatis, nec iis quidem probè cognitis. Sidera remotæ, inadæquatae
nec sat exploratae tempestatū causæ sunt, quarum influxus à terrâ de-
terminatur. Inde pro horizontum & climatum varietate variat & si-
derum operatio. Imo aliæ partes climatis proniores sunt ad pluvias,
aliæ ad serenitatem, in aliis venti sœviunt, in aliis infesta corporibus
humiditas. Quid? Quod stellarum, qualitas, numerus, quantitas, &c.
ipsoſ Astrologos latet. Quid igitur certi de ipsorum effectibus adse-
quentur? Denique unde constat illis an effectus proveniat à stellâ tan-
quam causa per se an per accidens? Quis norunt, an v. g. nubilosa tem-
pestas adscribenda constellationi, an ignibus subterraneis?

§. 20. Magia proxima est vel Generalis & Physica, vel Specialis
& Medica. Physica ex corpore per se; ejusdemque tum affectione
tum effectione effectum vestigat. Itaque continet Physiognomiam,
quæ Chiromantiam: Si quæ datur. Physiognomia ex notis signisque
in corpore v. g. corporis singularumque partium structurâ, dispo-
sitione, internas animi propensiones colligit. Cum enim Anima in
agendo

agendo requirat dispositionem Corporis, ex ejusdem habitu de morib⁹ judicium fertur. Temperamentorum verò antiquior habenda ratio, quæ diversimode homines inclinant. Ad alios quippe Affectus Sanguinei, ad alios Cholerici feruntur. Non autem temerè ex uno atq; altero sed ex pluribus in unum conspirantibus signis mores hominum divinare est. Hinc illud principium Physiognomicum: Similitudo cùm animalibus arguit morum similitudinem: nobis haud probatur. Si igitur similitudo partium Externarū seu figurarū arguit convenientiam in moribus, quid ni & similitudo partiū Internarum. Sed partes Interniores porci maximam habent convenientiam cùm partibus humanis: Quin & caput vitulinum cùm humano. At ecquis inde morum similitudinem colligeret? Chiromantiam vulgo duplē faciunt, Astrologicam & Physicam. Astrologica Man⁹ digitis, monticulis ac lineis certos Planetas assignat, quibus partes illas dirigi prouuntiat. Sed illa spectat ad Artes Magicas Illicitas, vanitateque suā seipsam confutat. Physica ex manus asperitate, lēvitate, longitudine, brevitate; Item ex linearum positū, ductu, continuitate, incisuris &c. internam corporis temperiem animique propensiones auguratur. Verum enim verò ex solā manus structurā & dispositione nisi reliqua signa attendantur parum veri colligi retrodicta arguunt. Quin conjecturæ ex linearis solidō destituuntur fundamento. Si enim natura peculiari ratione manibus notas eas insculpisset, quæ hominis tūm temperamentum tūm mores expriment, cur easdem destinasset laboribus, quibus linearum figura, situs &c. variè immutatur? Fines enim subordinati non pugnant, nec secundarius destruit Primarium. At enim Natura nunquam frustra agit. E. ob finem manus tot linearis signavit R. i. Quo quæso Fine Natura pedibus linearis insculpsit, quibus incedimus & obambulando callum obducimus, ut linearum vestigia vix appareant? 2. Linearis Principales Manū tūm constringendæ tūm explicandæ inserviunt; Secundariæ constrictiōni Manuum in Utero ortū debent. Infans enim in utero manus sub genis complicatas habet, ex quā constrictiōne in cute tenerā linearis istæ remanent. Hæ corporis Affectiōne vel constitutionem respiciunt, quibus ex corporis effectiōne aut operatione documentum subjungere est. Eò faciunt Somnia, Naturalia passum dicta, quæ temperamentorum luculentum præbent indicium.

E 2

Cum

2.
3.
4.
5.
6.
8.
15.
16.
17.
18.

Cum enim Phantasia à corporis temperie dependeat, Phantasmata, quæ humorum dispositio permittit, in somno format. Ita Sanguinei colores rubros, choreas &c. Phlegmatici aquas, submersiones; Chorici colores flavos, rixas &c. Melancholici fumos, spectra, mortem aliaque tristia somniant, ad quæ diversa sanguinis constitutio phantasmam determinat. Imò somnia naturalem hominis propensionem melius exprimere videntur atque actiones vigilantium. Phantasia enim noctu ab humoribus, à calore concentrato concitatis, validius afficitur atque interdiu, nec objectis externis adeò distrahitur, nec intellectus imperio ita subjaceret.

S. 21. Specialis & Medica ex corporis ægri affectione & effectu effectus eruit. Sic Medicus ægri qualitates, colorem, figuram, actiones tum naturales tum vitales & animales, quin excrementa, quæ universalia quæ particularia probè considerat indeque morbi exicum colligit Conf. Laurentium Method. Pranosc. c. 1. & seqq. Plerique Medicorum in morbis acutis dici septimi, vel noni aliorumque criticorum maximam habent rationem, quos in dubium vocant Recentiorum nonnulli. Nam veteres Medici, Hippocrates, Galenus, Asclepiades, Celsus &c. in numerandis diebus criticis non convenient; Nec hodieque satis constat, à quo tempore faciendum computandi initium, cum morbi principium cognitu sit difficultum. Quo ignoto, quomodo dies criticus observabitur? Imò cum crisis quandoque ad plures dies extendatur, quis erit inter eos criticus? Isne à quo incipit, an quo solvitur, vel omnes simul? Quin experientia testatur, crisis nullum dierum observare ordinem, nedum præcisè quem Veteres commenti sunt. Hinc etiam apud Hippocratem exempla criseos omnium ferè dierum ad vigesimum quintum usq; occurunt. Variæ denique ordinis in diebus ab Autoribus allatæ rationes negotium suspectum reddunt. Alii ad numeros Pythagoricos, alii ad motum humoris Melancholici, alii ad naturam certo ordine procedentem, alii miserè se torquentes ad cœlum, astra, motumque Lunæ configunt.

Videsis Laurentium lib. 3. de crisebus; Sed nulli sciendi desiderium explent. Aliquam multa restant, quæ prætervehī præsens pagina exigit.

Tantum.

COROLLARIA

1. Objectum Physicæ non est Corpus naturale, quatenus naturale, sed Corpus, quæ Corpus.
2. Materiam Primam qui negat, negat Mundum.
3. Qui Naturæ Formarum annihilationem, hic Idiomatum Divinorum Communicationem tribuit.
4. Privatio Physica tamen realis, quam reale ipsa corpus, à quo non differt.
5. Spatium est Mysterium Physicum, i. e. Figmentum.
6. Nihil facilius est scitu, ac Tempus, in quo vivimus.
7. Corpus sine Quantitate est sine corpore. Neque enim Quantitas differt ab eo.
8. Qualitas Occulta nomen suum optimo jure tuetur. Quis cum non-Ens sit, est incognoscibilis, eoque occultissima.

Praestantissimo Domino Respondenti:

Germani, Patris *g*, sedent tibi Gratia Diva,
Ingenium, Pietas. Augeat illa DEUS!

Gratulatur

ELIAS GREBENJEZ.

Th: Profess, Ordin.

Ad

Eximum & Praestantissimum

D. N. R E S P O N D E N T E M,
Auditorem suum perindustrium &
amicum charissimum.

Quod mos est perhibere, Trahit sua quemque voluptas.
In Physicis etiam sivevit habere locum.
Atq; tuo patet hoc exemplo, sedule Buchi.
Dum missis alii, sunt tibi Lemma Magi.
Doctius haud poterat, si quid modò judico, sumus:
Nam fers in Physicis omnia puncta Magus.

Gratulor

2.

3.

4.

5.

6.

8.

15.

16.

17.

18.

Gratulor his captiis, & per te post magis opto
Ut liqueat, distent, quid Magus atq; Magus.
Aliud.

Qui tecum consendit, me Praeside, pulpito sacre
Buchi, ut Physicum gestis adire modis.
Quid precer Egregio Juveni tam pulchra pastranti?
Conatu gemino digna brabta precor.

L. m. q. scribb.

JOHANNES WALTHERIUS LESLE,
SS. Theol. D. ejusdemque P.P. Ord. ut &
Ecclesiastes Electoral.

A Bdita Natuæ, Buchi, scrutaris acutè,
Ac ea nervosè, Praeside Fratre, refers.
Pergas, quo coeptum, decurrere tramite: metas.
Felix attinges, nec sine laude, tuam.

In honorem Eximii atq; Dottissimi Dn. Respondentis,
Auditoris sui charissimi, hec scribebat.

JOHANNES XJESSELMAN
D. & P. P.

Buchi offendit firmis rationibus artes.
Quas Vulgas Magicas non sine labe vocas.
Monstrat non Stygias, bas eructasse tenebras,
Sed Naturali profiliisse loco.
Pergas doctorum Fratrum docti, Parentis
Exemplum menti proposuisse sua.
Buchiadum sic Gens ad calicem feretur,
Sic pulchrum Nomen secla futura vebent!

JOHANNES SIMONIS,
Theol. Lic. Log. Ord. & Metaph.
Extraord. P. P.

F I N I S.

uent. Quibus accedunt variis affectus, ap-
ridentes, artuum dolor. His omnibus ma-
remedia, nullum tamen sortiuntur effectum,
ni proportionatus accesserit, qui per admir-
um ægrum velit nolit ad sudorem viriumque
coris laxationem usque saltare cogit. Hoc
in ægros quælibet in saltus cogit, ita ut mo-
& honestissimæ matronæ posthabito omni
stibus & insolitis corporis motibus scurra-
instar usque adeò saltent, donec viribus ni-
in terram decident. Post vino aliquantis,
resumptis majori nisu eosdem saltus ad re-
d secundam, tertiam & plures defatigantes
sunt. Præter quod autem delectantur sonis har-
um afficiuntur coloribus, alii rubro, alii vi-
fulgore delectantur. Unde Musicâ incitati
in armaturâ fulgidâ in saltus prorumpunt. Alii
int indeque voluptatem capiunt. Affectus
mata nonnisi sono ægri morbo propor-
tiudem sonus non est respectu omnium idem,
ni à Tarantulis instillati & temperamenti ægri
suavi vocum concentu, quidam dulci instru-
li vocibus & instrumentis simul concidenti-
is strepitum magnum excitantibus afficiun-
to & ægris proportionatus est sonus, tali animi
sione excipitur, ut aurib⁹ subinde instrumen-
tum dulcedine absorpti attoniti hæreant,
ndes majori nisu choreas repeatant. Cum au-
t sonandum veneno quædam incongrua har-
riæ capitis nutatione, colli & oculorum tor-
s jactatione dolorem inde perceptum indi-
ad amicam harmoniam redditur veluti magno-
res saltationes revertuntur. Proposuimus
as antequam inquiremus, duo præmitti-
mus,

C 2

2.

3.

4.

5.

6.

8.

15.

16.

17.

18.